

Vergaderjaar 2022–2023

27 830

Materieelprojecten

Nr. 403

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 juni 2023

In de huidige geopolitieke context zijn de waarschuwingstijden voor inzet van militaire eenheden korter en is er vaker behoefte aan gericht optreden met een hoge mate van geheimhouding. Special Operations Forces (SOF) zijn zeer geschikt voor deze gerichte interventies in «hybride» conflictsituaties, terrorismebestrijding en tegenover irregulier opererende tegenstanders. De vraag naar de inzet van SOF is de afgelopen jaren sterk toegenomen en neemt naar verwachting verder toe. In de Defensienota 2022 «Sterker Nederland, veiliger Europa»¹ heeft Defensie daarom aangekondigd om *Special Operations Forces* (SOF) capaciteiten verder te versterken, waaronder de SOF-capaciteiten in het luchtdomein. Hiertoe is Defensie het programma *SOF Air Rotary Wing (RW)* gestart. Onder dit programma vallen diverse projecten. Een van deze projecten is de vervanging van de Cougar-helikopter door een voor SOF-optreden geschikte *Medium Utility* Helikopter (MUH), die speciale operaties op land en op zee kan uitvoeren. Dit is een van de maatregelen waarmee Defensie het 300 Squadron van het Defensie Helikopter Commando (DHC) ombouwt tot een SOF-helikoptereenheid. Deze helikoptercapaciteit draagt bij aan de handelingsperspectieven van de Nederlandse *special forces*, waardoor Nederland zowel in internationaal verband als zelfstandig meer inzetmogelijkheden creëert.

Met deze gecombineerde DMP A/B-brief informeer ik u over de behoeftestelling (A-fase) en de resultaten van de onderzoeksfase (B-fase) van het project «Vervanging *Medium Utility* Helikopter (SOF Air RW)» en de benodigde MUH *mission equipment* voor speciale operaties.

¹ Kamerstuk 36 124, nr. 1

Behoeft en kenmerken

Huidige capaciteiten

De Cougar is sinds de invoering in 1996 als enige middelzware transport-helikopter van Defensie regelmatig ingezet voor diverse taken. Uit financiële overwegingen is Defensie in 2011 begonnen met het stapsgewijs buiten dienst stellen van de zeventien Cougar-toestellen. Om operationele redenen is de voorgenomen uitfasering van de Cougar deels herroepen. Er zijn thans twaalf toestellen in gebruik en vijf toestellen zijn opgenomen in de logistieke reserve.²

In 2023 is de Cougar 27 jaar in gebruik. Om financiële en operationele redenen, is er nooit een *mid-life update* (MLU) op het wapensysteem uitgevoerd. Wel heeft mijn voorganger uw Kamer op 7 oktober 2019 geïnformeerd over het project «Aanpak obsolescentie Cougar-helikopters».³ Dit project is gericht op de instandhouding van de Cougar helikopter en loopt door tot omstreeks 2026. Met beperkte verbeteringen wordt de operationele levensduur van de Cougar hiermee verlengd tot 2030.

Kwalitatieve behoefte

De vervanging van de Cougar is meer dan een een-op-een vervanging van de bestaande helikopters. Er is sprake van een aanpassing in het concept waarbinnen de helikopters worden ingezet, en de configuratie die daarvoor nodig is. Defensie gaat de nieuwe MUH-capaciteit primair inzetten voor SOF-operaties, waardoor Nederland met haar speciale eenheden snel en zelfstandig een bijdrage kan leveren in conflictsituaties. Defensie breidt daarmee haar mogelijkheden uit om binnen onze internationale partnerschappen een schaarse SOF-capaciteit te leveren. Een belangrijk uitgangspunt is om een bewezen en beproefde («*combat proven*») SOF-helikopter te verwerven.

De MUH moet ook geschikt zijn voor de uitvoering van conventionele taken in het land- en maritieme domein, zoals bijvoorbeeld humanitaire hulpverlening. Vanwege de nieuwe taakstelling omvat dit project niet alleen de helikopters, maar ook SOF-missie uitrusting als onderdeel van de helikopterconfiguratie. Het project «Vervanging *Medium Utility Helikopter*» omvat ook de tijdelijke simulatiecapaciteit die nodig is voor initiële opleidingen, omscholing en training tijdens de overgangsfase van de Cougar naar de nieuwe MUH.

Kwantitatieve behoefte

Defensie verwerft veertien helikopters. Dat aantal is gebaseerd op een combinatie van factoren zoals de kennis en ervaring van de Koninklijke Luchtmacht met betrekking tot helikopteroptreden en de eisen die de NAVO stelt aan de SOF-taakstelling. Daarnaast moet de eenheid over voldoende capaciteit voor opleidings- en trainingsdoeleinden beschikken. Defensie gaat uit van een instandhoudings-concept met periodiek faseonderhoud, waarbij gemiddeld negen toestellen beschikbaar zijn voor training en operaties.

De nieuwe helikopters worden, net als de Cougar, gestationeerd op de vliegbasis Gilze-Rijen. De bestaande infrastructuur behoeft geen

² Logistieke reserve betekent hier dat deze vijf helikopters voor reservedelen worden gebruikt voor de actieve Cougar vloot.

³ Kamerstuk 27 830, nr. 293

aanpassing voor de nieuwe helikopters. Andere onderdelen van het programma, zoals de uitbreiding van het squadrongebouw en maatregelen voor de operationele veiligheid, zullen wel impact hebben op de infrastructuur. Deze worden uitgewerkt in een deelproject van het programma SOF Air RW.

Relatie met andere projecten

In 2019 heeft mijn voorganger uw Kamer geïnformeerd over de tussentijdse materiële investeringen die noodzakelijk waren om de Cougar langer door te laten vliegen.⁴ Het project «Vervanging *Medium Utility Helikopter*» garandeert dat Defensie ook na 2030 beschikt over MUH-capaciteit.

Andere delen van het programma «SOF Air Rotary Wing» voorzien in de personele en materiële behoeften, benodigde infrastructuur en de uiteindelijk te kiezen simulatiecapaciteit. Over deze projecten zal ik uw Kamer te zijner tijd met separate brieven informeren.

Onderzoeksfase

Gevolgde procedure

In de onderzoeksfase heeft Defensie aan de hand van een uitgebreide marktverkenning meerdere helikoptertypes voorgeselecteerd. Door te kiezen voor een bewezen concept die aan de gestelde eisen voldoet, worden langdurige en complexe verwervingsprocessen, inclusief unieke ontwikkelbehoeftes, voorkomen. Met inbreng vanuit zowel de marine en landmacht als de luchtmacht en marechaussee zijn de eisen en wensen voor de te verwerven helikopter tijdens de behoeftestellingsfase opgesteld. Vervolgens zijn in een uitgebreide verkennende studie acht beschikbare SOF-helikopters in beschouwing genomen. Op basis van de technische en operationele eisen bleven twee modellen over: de Sikorsky UH-60M Black Hawk en de Airbus Helicopters H225M Caracal. Voor meer gedetailleerde informatie wordt verwezen naar de commercieel vertrouwelijke bijlage⁵.

Zowel de UH-60M Black Hawk als de H225M Caracal zijn ingezet en beproefd voor speciale operaties in het land- en het maritieme domein. Om een afgewogen keuze te kunnen maken, heeft Defensie middels een *Request for Information* (RFI) informatie ingewonnen bij de Amerikaanse overheid voor de UH-60M Black Hawk en bij Airbus Helicopters voor de H225M Caracal. Deze vragen richtten zich op de onderscheidende criteria die bepaald zijn tijdens sessies met belanghebbenden en vakexperts.

Op basis van de informatie uit de *RFI*, verdiepende gesprekken met vakexperts en testvluchten die zijn uitgevoerd, heeft Defensie de twee kandidaat-helikopters met elkaar vergeleken. De beslissende criteria waren hierbij het vliegbereik, interoperabiliteit, de capaciteit en flexibiliteit van de cabine, de van de plank beschikbare aan de missie gerelateerde uitrusting en een toets aan de Nederlandse luchtvaartwet- en regelgeving.

Conclusie onderzoeksfase

Uit de eerste verkennende onderzoeksfase bleek dat zowel de Sikorsky UH-60M Black Hawk als de H225M Caracal aan de meeste gestelde eisen voldeden. Op basis van aanvullende informatie uit de RFI, gesprekken met

⁴ Kamerstuk 27 830, nr. 293

⁵ Ter vertrouwelijke inzage gelegd, alleen voor de leden, bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer

vakexperts en testvluchten bleek echter dat de Sikorsky UH 60 M Blackhawk niet voldeed aan meerdere eisen. Er is dan ook voor de H225M Caracal gekozen. Deze keuze is gebaseerd op de capaciteiten die voor de taakstelling het meest belangrijk zijn. De grote en eenvoudig aan te passen cabinecapaciteit en de grote reikwijdte maken de H225M zeer flexibel inzetbaar. Daarnaast is de H225M maritiem inzetbaar, wat een vereiste is om ook vanaf schepen te kunnen opereren. Tenslotte voldoet de H225M aan het tijdschema dat Defensie hanteert. Dit zijn de belangrijkste onderscheidende capaciteiten die de H225M het best geschikt maken voor de taak. Defensie is voornemens veertien helikopters, inclusief het *Integrated Logistic Support* (ILS) pakket en een volledig pakket van missie gerelateerde uitrusting voor SOF Air te verwerven. Het financiële aspect was uiteindelijk geen onderscheidend criterium voor de kandidaatkeuze. Verdere details over product, tijd en geld zijn opgenomen in de commercieel vertrouwelijke bijlage.

Verwervingsstrategie

De H225M Caracal Helikopter is de enige helikopter die voldoet aan de gestelde eisen. Daarom is Defensie voornemens om de H225M Caracal Helikopters *single source* aan te kopen bij Airbus Helicopters. Hiertoe zal het gebruikmaken van de Aanbestedingswet op Defensie- en Veiligheidsgebied (ADV artikel 2.23 onderhandelingsprocedure zonder aankondiging).

Simulator

Naast de vervanging van de MUH, maakt de tijdelijke simulatiecapaciteit die nodig is voor initiële opleidingen, omscholing en training tijdens de overgangsfase van de Cougar naar de nieuwe MUH, deel uit van het project. De benodigde hardware zou door meerdere leveranciers kunnen worden geleverd. Airbus Helicopters is echter de enige leverancier van de benodigde software voor H225M-simulatie. Om die reden wordt de simulatie voor de omscholing in dit project meegenomen. De uiteindelijke simulatiecapaciteit behoeft meer onderzoek en is om die reden een ander deelproject in het programma SOF Air RW.

Overige aspecten

Internationale samenwerking

Er is een internationale gebruikersgroep, waarvan onder meer Brazilië, Mexico en Singapore lid zijn. Nederland is voornemens om een proactieve rol in de gebruikersgroep te vervullen. Binnen Europa hebben Frankrijk en Hongarije de militaire versie van de H225M Caracal helikopter aangeschaft. Deze landen zijn ook lid van de gebruikersgroep. Het basismodel van de H255 Caracal is gelijk, maar de uitvoeringen van de diverse landen verschillen vooral op het vlak van de missie gerelateerde uitrusting. Frankrijk heeft de H225M Caracal ingezet bij meerdere operaties, waarin de helikopter heeft aangetoond goed te functioneren.

Interoperabiliteit

Interoperabiliteit is van groot belang voor militair optreden, en SOF-optreden in het bijzonder. Interoperabiliteit kan worden bereikt op het terrein van militaire vliegeropleidingen, gezamenlijk trainen en oefenen, *compatible* communicatie- en verbindingsmiddelen en door het volgen van internationale standaarden voor (speciale) militaire helikopteroperaties. Om effectief op te kunnen treden in het SOF-domein, moet de MUH interoperabel zijn met andere hoofdwapensystemen en internationale

partners. Voor optreden in het maritieme domein moet de MUH kunnen opereren vanaf (een aantal van) de schepen van de Koninklijke Marine. De H225M Caracal voldoet aan deze criteria.

Industriële participatie

Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) is betrokken bij de realisatie van industriële participatie (IP). Het Ministerie van EZK treedt in overleg met de producent van de helikopter over de invulling hiervan. Dit betreft zowel het onderhoud als de training (inclusief simulatie) en de ontwikkeling van de helikopter.

Duurzaamheid

Defensie streeft naar een gebruik van gemiddeld 30 procent aan biobrandstoffen voor Defensiematerieel. De H225M Caracal is in staat om met synthetische brandstof te vliegen. Wanneer Defensie biobrandstof verder ontwikkelt en invoert, wordt de H225M Caracal meegenomen in dergelijke ontwikkelingen.

Geluid

De H225M Caracal is een doorontwikkelde versie van de Cougar, met soortgelijke motoren en een rotorsysteem met vijf in plaats van vier rotorbladen. Er is naar verwachting sprake van een zeer geringe geluidstoename ten opzichte van de Cougar. Simulatie draagt bij aan een beperking van de lokale geluidsbelasting. De verwachting is dat de inzet van deze helikopters voor SOF-trainingen en operaties meer in het buitenland gaat plaatsvinden. Deze ontwikkelingen worden meegenomen in de toekomstige berekening voor de geluidscontouren voor de vliegbasis Gilze-Rijen. Defensie zal de totale geluidsbelasting inpassen in de beschikbare geluidsruimte. Defensie houdt de omgeving van de vliegbasis Gilze-Rijen op de hoogte over de vervanging van de Cougar en de berekeningen van de geluidsbelasting.

Risico's

Voor het project is een risicobeoordeling gemaakt en zijn beheersmaatregelen getroffen. Voorbeelden van risico's zijn de duur van de certificeringsprocessen en de mogelijk hogere slijtage door de nieuwe taakstelling. Een risicoreservering maakt deel uit van het projectbudget. Met het oog op de onderhandelingspositie van Defensie zijn de specifieke projectrisico's en de genomen beheersmaatregelen beschreven in de vertrouwelijke bijlage.

Financiële aspecten

De totale financiële omvang van het project vervanging MUH, inclusief delta exploitatie, valt in de DMP-bandbreedte tussen € 1 en € 2,5 miljard. Deze investering komt ten laste van het investeringsbudget van Defensie in de periode 2024–2030. De bijgaande commercieel vertrouwelijke brief bevat nadere informatie.

Vooruitblik

Deze gecombineerde A/B-brief zet de behoefte (A-fase) voor de nieuwe *Medium Utility* helikopter uiteen. Verder is met deze brief de onderzoeksfase (B-fase) voltooid en kiest Defensie voor de H225M Caracal helikopter. Omdat Defensie kiest voor een bestaande en beproefde helikopter en omdat de order aan één leverancier wordt gegund is een

ontwikkelfase (C-fase) niet nodig. Ik ben daarom voornemens om het project voort te zetten met de verwervingsvoorbereidingsfase (D-fase). De Kamer zal naar verwachting eind 2024 een D-brief ontvangen.

Planning

De eerste H225M Caracal helikopters zullen naar verwachting begin 2028 worden geleverd. Eind 2030 zullen alle veertien helikopters zijn geleverd. De *Initial Operational Capability* (IOC) datum is voorzien begin 2030 en de *Fully Operational Capability* (FOC) datum begin 2031. Rond 2028 zal Defensie een afstotingsplan ontwikkelen, waarbij de verwachting is dat een deel van de reserve-onderdelen en testapparatuur van de Cougar voor de Caracal kan worden hergebruikt.

De Staatssecretaris van Defensie,
C.A. van der Maat